

בבא קמא דף ל עמוד א

אמר רב יהודה האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין; רבא אמר מילי דאבות; ואמרי לה מילי דברכות.

ספר מסילת ישרים פרק יט

ואמרו עוד ז"ל (ב"ק ל'): אר"י האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דברכות – וזה למה שבינו לבין קונו. ואמרי לה: לקיים מילי דנזיקין – וזהו למה שבינו לבין חבירו. ואמרי לה: לקיים מילי דאבות – ששם נכללים ענינים מכל החלקים.

ערוך השולחן אורח חיים סימן רבסעיף ב

אמרו חז"ל [ב"ק ל']. האי מאן דבעי למיהוי חסידא יקיים מילי דברכות. ונראה דה"פ דהחסיד עושה לפניו משורת הדין, והנה בברכות קיי"ל ספק ברכות להקל והחסיד מוציא את עצמו מידי קולא זו, כגון שספק אצלו אם בירך בורא נפשות אם לאו וא"צ לברך מספק, והחסיד אוכל או שותה עוד איזה דבר ומברך בורא נפשות. וכן כשיש דבר שספק הוא אם מברכין העץ או האדמה מברכין האדמה והחסיד אוכל עוד שני דברים שברכתן וודאי אחת העץ ואחת האדמה. וכן כשיש ספק אם צריך לברך ברכה אחרונה כגון שאינו יודע אם אכל כזית בכדי אכילת פרס וא"צ לברך מספק והחסיד אוכל שיהיה וודאי בכדי אכילת פרס ומברך וכן בשתיית חמים כיוצא בזה. וכן בכל מיני ספיקות רואה החסיד להוציא א"ע מן הספיקות, וכ"ש שהחסיד לא יסמוך עצמו על מה דתנן "ועל כולם אם אמר שהכל יצא." והפותר עצמו בכל דבר בברכת שהכל ה"ז בור [א"ר סק"א בשם האריז"ל]:

סעיף ג

ונראה לפע"ד שיש תקנה מדינא להוציא עצמו מכל ספק ברכה אחרונה כגון שיש אצלו ספק אם בירך ברכה אחרונה אם לאו או אם צריך לברך ברכה אחרונה אם לאו, יש דרך להוציא א"ע מכלל הספק והיינו דהא קיי"ל דאם אמר "ברוך רחמנא מרא מלכא דעלמא דהאי פיתא" יצא בברכת המוציא כמ"ש בסי' קס"ז, וא"כ יכול לומר "ברוך רחמנא מרא מלכא דעלמא בורא נפשות וכו'" ואם חייב בברכה זו הרי יצא בזה ואם א"צ ברכה הרי לא הוציא שם שמים לבטלה דאין כאן הזכרת השם כלל. והא יכול לומר "רחמנא" מאה פעמים וכיוצא בזה בשארי ברכות ויחשוב בלבו אם צריך ברכה ה"ז לשם ברכה ואם לאו ה"ז אמירה בעלמא. וכן אני נוהג כמה פעמים בשתיית חמים [וראיתי מי שכתב דגם זה הוי כברכה לבטלה ולא נ"ל כלל וכלל]:

משלי פרק ב

- (א) בְּנֵי אִם תִּקַּח אֲמָרִי וּמִצּוֹתַי תִּצְפֹּן אֶתְךָ:
 (ב) לְהִקְשִׁיב לְחִכְמָה אֲזַנְךָ תִּטֵּה לְבָבְךָ לְתַבּוּנָה:
 (ג) כִּי אִם לְבִינָה תִקְרָא לְתַבּוּנָה תִתֵּן קוֹלְךָ:
 (ד) אִם תִּבְקֶשׁנָה כַּפְסֶף וְכַמְטָמוֹנִים תִּחְפְּשֶׁנָּה:
 (ה) אֲזִי תִבִּין יִרְאֵת יְדוּד וְדַעַת אֲלֵקִים תִּמְצָא:
 (ו) כִּי יְדוּד יִתֵּן חִכְמָה מִפִּי דַעַת וּתְבוּנָה:
 (ז) וְצִפֹּן {יִצְפֹּן} לְיִשְׂרָאֵל תּוֹשִׁיָה מִגֵּן לְהִלְכֵי תָם:
 (ח) לְנֹצֵר אֲרָחוֹת מִשֹּׁפֵט וְדֶרֶךְ חֲסִידוֹ {חֲסִידוֹ} יִשְׁמֶר:

(ט) אֲזִי תִבִּין צְדָק וּמִשְׁפָּט וּמִיִּשְׂרָאֵל כָּל מַעְגַּל טוֹב:

- (י) כִּי תָבֹא חִכְמָה בְּלִבְךָ וְדַעַת לִנְפְשֶׁךָ יִנְעָם:
 (יא) מִזְמָה תִשְׁמֹר עֲלֶיךָ תְבוּנָה תִנְצַרְכָּה:
 (יב) לְהִצִּילְךָ מִדֶּרֶךְ רָע מֵאִישׁ מְדַבֵּר תִּהְפְּכוֹת:
 (יג) הָעֲזוּבִים אֲרָחוֹת יִשָּׂר לְלַכֵּת בְּדַרְכֵי חֹשֶׁךְ:
 (יד) הַשְּׂמָחִים לַעֲשׂוֹת רָע יִגִּילוּ בְתִהְפְּכוֹת רָע:
 (טו) אֲשֶׁר אֲרָחוּתֵיהֶם עֲקָשִׁים וּנְלוּזִים בְּמַעְגְלוֹתָם:
 (טז) לְהִצִּילְךָ מֵאִשָּׁה זָרָה מִנְכַרְיָה אֲמָרִיָּה הַחֲלִיקָה:
 (יז) הָעֲזוּבָת אֲלוֹף נְעוּרֶיהָ וְאֵת בְּרִית אֲלֵקֶיהָ שָׁכַחָה:
 (יח) כִּי שָׁחָה אֶל מוֹת בֵּיתָהּ וְאֶל רְפָאִים מַעְגְלוֹתֶיהָ:
 (יט) כָּל בְּאֵיהָ לֹא יִשׁוּבוּן וְלֹא יִשְׁיִגּוּ אֲרָחוֹת חַיִּים:
 (כ) לְמַעַן תִּלְךָ בְּדֶרֶךְ טוֹבִים וְאֲרָחוֹת צְדִיקִים תִּשְׁמֹר:
 (כא) כִּי יִשְׂרָאֵל יִשְׁכְּנוּ אֶרֶץ וּתְמִימִים יוֹתֵרוּ בָּהּ:
 (כב) וּרְשָׁעִים מֵאֶרֶץ יִכְרְתוּ וּבֹגְדִים יִסְחוּ מִמֶּנָּה:

ביאור הגר"א - משלי פרק ב פסוק ט

אז תבין צדק גו' כי כאשר יתן לך ה' חכמה ודעת ותבונה והיינו להסביר לאחרים כנ"ל, וגם יתן לך שכל ליתן עצה לאחרים לתמימים וישרים ולהולכי בתורה ולעוסקין במצות ומזה תבין העצות הנכונות, והן: צדק ומשפט ומשרים. והוא כנ"ל צדק מימין לגמול חסד ולהטיב לכל הבריות. ומשפט הוא משמאל שצריך לשפוט את עצמו ולהתגבר על יצרו ולא למלאות תאוות. ומשרים הוא דרך הממוצע בינו לבין המקום.

וזוהו משחז"ל: [מסכת ב"ק דף ל, א] "האי מאן דבעי למהוי חסידא יקיים מילי דברכות" והוא בינו לבין המקום, כי כל הנהנה מעוה"ז בלא ברכה כאילו גוזל להקב"ה כו' [מסכת ברכות דף לה, א]

וח"א "יקיים מילי דנזיקין", שהוא בינו לבין הבריות;

וחד אמר "יקיים מילי דאבות" הוא מוסר ומדות איך יתנהג האדם בינו לבין עצמו. וכן לכל א' צריך כל הג' מדות כמ"ש למעלה כי הם נגד הד' שאמר למעלה ונגד מוסר השכל הוא כל מעגל טוב כמשחז"ל "מאי כל מעגל טוב זו התוכחה" שכל זמן שתוכחה בעולם טובה וברכה בא לעולם כמה שאמרו (תמיד) איזו דרך שיבור לו האדם יאהב את התוכחה שזה מביא את האדם לידי כל מעגל טוב ואמר מתחילה עשרה דברים כמה

שכתוב למעלה ומזה תבין חוב"ד ולצפון לישרים גו' והן ג"כ עשרה דברים והוא חב"ד ואח"כ ג' שהן ד' ישרים ותם ומשפט וחסדיו ותם וישר נחשב לא' (ונ"ל מפני שגוף וברית כחד חשיב) ואח"כ צדק ומשפט ומשרים וכל מעגל טוב היא העשירית ועשרה שקודם הן מלמטה למעלה וכאן מלמעלה למטה (נ"ל שאלו העשרה שמקודם הוא מה שיראה האדם ללמוד והוא צריך ללמוד מלמטה למעלה ועכשיו העשרה שיתן לו ה' והן מלמעלה למטה כי כאשר יבין הסוד על בוריו יהיה לו הכל אצלו על בוריו הפשט והרמז ודרוש וסוד אבל כל זמן שלא יבין הסוד אפילו הפשט אינו ברור בידו כמו שכתוב בזוהר משפטים וכן שמעתי מאדמ"ו הכ"מ כמה פעמים והבן) ואלו העשרה הם נגד מה שכתוב (ישעיה) ונחה עליו רוח ה' רוח חו"ב רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה' והן ג"כ עשרה כי רוח ה' כולל ד' כמו שכתוב באד"ר ע"ש הרי עשרה:

רמב"ם יד החזקה הלכות דעות פרק ו הלכה ח

המוכיח את חבירו תחלה לא ידבר לו קשות עד שיכלימנו שנאמר ולא תשא עליו חטא. כך אמרו חכמים יכול אתה מוכיחו ופניו משתנות ת"ל ולא תשא עליו חטא. מכאן שאסור לאדם להכלים את ישראל וכל שכן ברבים אע"פ שהמכלים את חבירו אינו לוקה עליו עון גדול הוא כך אמרו חכמים המלביץ פני חבירו ברבים אין לו חלק לעולם הבא לפיכך צריך אדם להזהר שלא לבייש חבירו ברבים בין קטן בין גדול ולא יקרא לו בשם שהוא בוש ממנו ולא יספר לפניו דבר שהוא בוש ממנו במה דברים אמורים בדברים שבין אדם לחבירו אבל בדברי שמים אם לא חזר בו בסתר מכלימין אותו ברבים ומפרסמים חטאו ומחרפים אותו בפניו ומבזין ומקללין אותו עד שיחזור למוטב כמו שעשו כל הנביאים בישראל.

